

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. II. Solvuntur objectiones,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

rationis : per quid ergo formaliter constituuntur & distinguuntur ?

Respondeo illas formaliter constitui & distinguuntur per diversos modos imitabilitatis essentiae divinae, qui neque sunt respectus reales, neque rationis, nisi fundamentaliter, sed quaedam extrinsecæ connotationes, quæ in recto important ipsam divinam essentiam, in obliquo verò creaturas, ut diversimodè illam imitantes, & participant. Sicut docent celebriores Theologi de constitutivo actûs liberi Dei, de quo fusè Tractatu sequenti.

Disp. 3
art. 7.

49. His statutis, ad complementum hujus quaestionis, superest hic discutiendum, an respectus illi rationis, qui ad distinctionem & multiplicationem divinarum idearum, modo explicato concurrunt, sint formaliter causati ab intellectu divino, vel tantùm fundamentaliter. In cujus difficultatis resolutione, duæ sunt sententiae oppositæ. Prima est Gonzalis hic disp. 47. sect. 2. & Marci à Serra hic art. 2. conclus. 3. qui docent respectus illos ideales, à divino intellectu, comparante essentiam suam ad res, formaliter esse causatos. Secunda quæ communior est apud Thomistas, & cui adheret Ioannes à S. Thoma hic art. 3. affirmat intellectum divinum, respectus illos ideales non causare, nisi fundamentaliter; quatenus Deus comparando essentiam suam ad res, præbet fundamentum proximum intellectui nostro, fingendi in essentia divina relationem rationis ad creaturas. Cui sententia tanquam probabiliori subscribo, &

50. Dico tertio, probabilius esse respectus ideales, quibus ideae divinae multiplicantur, & distinguuntur, non causari à Deo formaliter, sed tantùm fundamentaliter.

Probatum ratione fundamentali, Deus non potest causare formaliter respectus ideales, nisi essentiam divinam, in se omnino absolutam, referat ad creaturas, & nisi concipiat id quod secundùm se non habet ordinem ad creaturas, tanquam ad illas ordinatè se habens; Sed hoc manifestam involvit imperfectionem in cognoscendo: Ergo non debet Deo attribui. Major constat, nam in eo consistit relatio rationis, quod illud quod est omnino absolutum, referatur ad aliud, & concipiatur ut ad illud ordinatum. Quare D. Thomas quaest. 7. de potentia art. 11. loquens de relationibus rationis, quæ sunt primæ intentiones, & attribuuntur rebus extra intellectum, & prout sunt à parte rei, dicit quod tales relationes consequuntur modum intelligendi, secundùm quod aliqua non habentia secundùm se ordinem, ordinata intelliguntur. Minor etiam est evidens, nam refertur aliquid ad aliud, ad quod secundùm se nullum dicit ordinem, & concipere id quod non dicit ordinem, ad instar rei ordinatæ, importat imperfectionem in cognoscendo. Sic enim concipitur res aliter ac in se est, ex parte rei cognita; & in re omnino absoluta apprehenditur aliqua relatio, quæ reverà ipsi non convenit; ac proinde in tali cognitione intervenit aliqua fictio, & imperfectio Deo repugnans.

51. Confirmatur primò: Non potest non esse aliqua imperfectio, sic rem aliquam apprehendere, quod ex modo apprehensionis, non possit judicari quod ita sit in re sicut concipitur; multò enim perfectius est, sic concipere objectum, quod semper possit dici, ita est in re sicut concipitur: Sed si Deus concipit essentiam suam, ut

Tom. I.

A relatum & ordinatum ad creaturas, cum in re relata & ordinata non sit, debet formare hoc iudicium: Ego concipio meam essentiam, taliter quod non est sicut concipio: Ergo in tali cognitione non potest non esse aliqua imperfectio.

Confirmatur secundò: Illa cognitio est imperfecta, quæ potest corrigi per aliam perfectiorem: Sed cognitio quæ Deus suam essentiam apprehenderet, ut relatum & ordinatum ad creaturas, corrigi posset per aliam perfectiorem, quæ videret suam essentiam esse in se omnino absolutam, & ab omni creaturarum respectu independentem: Ergo esset imperfecta, & Deo repugnans.

Probatum secundò, destruendo præcipuum fundamentum Adversariorum. Ideo enim illi asserunt, respectus ideales ab intellectu divino formaliter esse causatos; quia ab illo cogniti sunt & intellecti, ut docet D. Thomas hic art. 2. ad 4. Sed hæc ratio nulla est: Ergo &c. Minor probatur: quod enim Deus relationes istas ab alio intellectu formatas cognoscat, vel etiam earum quidditatem & fictionem intelligat, reddit quidem illas extrinsecè cognititas, eo modo quo redditur cognita quæcumque res, quando cognoscitur; non tamen reddit eas formatas in esse cognito, nec habentes illud esse fictum & diminutum, in quo consistit essentia entis rationis; quod tunc solum formatur (inquit D. Thomas Opusc. 42. cap. 2.)

C *Quando intellectus nititur apprehendere non ens ad modum entis, & ideo fingit illud ac si ens esset.*

Confirmatur & simul aperitur radix deceptionis Adversariorum: Aliud est cognoscere non ens ad modum entis, & aliud illud cognoscere ratione entis: Deus enim cognoscit formas per privationem, v. g. tenebras per lucem, cæcitatem per visum, peccatum per gratiam, & mala per opposita bona, quia illa non habent alium modum cognoscibilitatis; & tamen non cognoscit privationes ad modum formæ, nec tenebras ad instar lucis, aut cæcitatem ad instar visus: hoc enim manifestam importat imperfectionem. Ergo similiter, licet Deus cognoscat ens rationis per ens reale, cuius est veluti umbra & figura, non sequitur quod formet entia rationis, illud ita cognoscendo: sicut nec ea format, quando cognoscit mala per bona, privationes per formam, & materialia modo immateriali; quia ut vidimus ex D. Thoma, tunc solum formatur ens rationis, *Quando intellectus nititur apprehendere non ens ad modum entis, & fingit illud ac si ens esset.* Non quod reverà intellectus iudicet, ens rationis esse ens reale (sic enim iudicium illud esset falsum & erroneum) sed quod apprehendat ad instar entis, & relationis, aut formæ, id quod re verà non est ens, nec relatio, nec forma.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obijcies primò contra primam conclusionem. In Deo non sunt plures artes, vel plures scientiæ; imò nec plures conceptus, aut species: licet sint plures creaturæ factæ per artem, intellectæ per scientiam, representatæ per speciem, & expressæ per conceptum: Ergo neque etiam dantur plures ideae, licet sint plures creaturæ imitantes perfectiones divinæ essentiae. Antecedens est certum, & admittitur à D. Thoma hic art. 2. Consequentia verò probatur à paritate rationis: Non enim major videtur esse ratio, cur plurificentur ideae in Deo, ex diversis respectibus

A A a

- ad creaturas, non verò ars, scientia, species, & conceptus, seu verbum, quæ plures etiam creaturas attingunt, & sic fundant plures respectus rationis ad illas.
56. Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam, & paritatem. Ratio disparitatis duplex est. Prima sumitur ex eo quòd scientia, & ars, ac species, se tenent ex parte principij cognoscentis, & se habent ut principium quò Deus cognoscit vel operatur: idea autem se tenet ex parte objecti & termini, quatenus est id quòd intelligitur, & se habet ut forma ipsius ideati, non autem ipsius ideantis. Unde cum ad naturam perfectam pertineat intelligere plura objecta, & agere per pauciora principia, ad summam Dei perfectionem, & simplicitatem spectat, plures habere ideas, & unicam artem, & scientiam, ac speciem. Solutio est D. Thomæ hic art. 2. in corpore, ubi dicit, *Ideam operati esse in mente operantis, sicut quòd intelligitur, non autem sicut species quæ intelligitur &c.* Non est autem contra simplicitatem divini intellectus, quòd multa intelligat, sed contra simplicitatem eius esset, si per plures species ejus intellectus informaretur. Sic enim (ut ipse discurret infra quæst. 58. art. 2. & 1. contra Gentes cap. 55.) non simul omnia intelligeret, sed unum post aliud, ac proinde quandoque esset intelligens in potentia, & quandoque in actu: quòd divinæ perfectioni & simplicitati derogaret.
57. Secunda differentia consistit in hoc quòd scientia & ars dicuntur per connotationem ad objectum formale, quòd est unicum: idea verò, per respectum & connotationem ad objecta materialia, quæ plura sunt. Quare non obstat quòd scientia & ars importent connotationem, & respectum rationis ad creaturas, sicut idea: aliter enim importatur in idea, & aliter in arte & scientia. In idea enim talis connotatio se habet formaliter, & per modum specificativi & constitutivi: in arte verò & scientia, secundario tantum, & de materiali importatur: ars enim, & scientia practica in Deo, primario, & tanquam objectum formale & specificativum, respiciunt divinam essentiam, ut est ratio cognoscendi, & producendi creaturas.
58. Ad aliud quòd additur de verbo, seu specie expressa, quæ in Deo est unica: neganda est etiam paritas, cum D. Thoma infra quæst. 34. art. 3. ad 4. ubi dicit, quòd *nomen idea principaliter est impositum, ad significandum respectum ad creaturam, & ideo pluraliter dicitur: sed nomen verbi principaliter impositum est ad significandum relationem ad dicentem, & ex consequenti ad creaturas, in quantum Deus intelligendo se, intelligit omnem creaturam; & propter hoc in divinis est unicum tantum verbum personaliter dictum.* Idem dicendum est de verbo essentiali, & communiter dicto, quòd (ut docet idem S. Doctor, quæst. 4. de verit. art. 4.) non importat processum realem, sed rationis tantum, sicut & hoc nomen intellectum.
59. Objicies secundo contra secundam conclusionem. Si pluralitas idearum in Deo, fumeretur ex diverso respectu rationis ad creaturas, illæ solâ ratione distinguerentur; & sic una posset de alia prædicari. Sicut enim, quia misericordia solâ ratione differt à justitia, concedimus misericordiam in Deo esse justitiam: ita etiam concedendum erit, ideam hominis v.g. esse ideam equi, si illæ ratione tantum inter se differant.
- A Respondeo negando sequelam Majoris, ad cuius probationem dicendum est, quòd licet ideae in mente divina realiter identificentur, & solâ ratione inter se differant, una tamen non potest de alia prædicari, nec dici quòd idea hominis v.g. sit idea equi, sicut misericordia in Deo dicitur esse justitia. Quia quando dicitur, *idea hominis*, importatur formaliter, & explicitè, connotatio essentia divinæ ad creaturam rationalem, imitantem, & participantem gradum divinæ intellectualitatis. Quando verò dicitur, *idea equi*, exprimitur alia connotatio essentia divinæ, ad aliam naturam, imitantem & participantem aliam perfectionem, & alium gradum vite divinæ, facultatem scilicet sentiendi, quæ eminenter in Deo reperitur. Et quia una connotatio, virtualiter ab alia distinguitur, ratione diversi termini extrinseci, in obliquo importati, hinc fit unam ideam, non posse de alia prædicari. Sicut licet possit dici, quòd justitia in Deo est misericordia; non tamen quòd attributum misericordiae, sit attributum justitiæ. Quia quando additur, *ly attributum*, nominatur perfectio Dei, non absolute ut est in seipsa, sed ut cognoscibilis à nobis, & ut terminat conceptum aliquem inadæquatam nostri intellectus.
- B Pro cuius majori evidentia recolenda sunt ea, quæ in Tractatu de attributis diximus, agendo de distinctione attributorum: distinctionem scilicet rationis, duobus modis posse importari in aliquo prædicato, implicitè scilicet, & per modum puræ conditionis; & explicitè, ac per modum confignicati: verbi gratià in hac propositione, *homo est animal*, distinctio rationis, quæ est inter gradum sensitivum & intellectivum in homine, & secunda intentio genericitatis, quæ afficitur ratio animalis, involvitur solum implicitè, & per modum conditionis ad prædicationem requisitæ. Quando verò dicitur, *animal est genus*, tunc intentio generis, & distinctio rationis à gradu differentiali, importatur explicitè, & per modum confignicati. Quando ergo distinctio rationis importatur in aliquo prædicato, hoc secundo modo, & per modum confignicati (ut importatur in his nominibus, *idea, attributum, species, genus, &c.*) tunc unum non potest de alio enunciarì, quamvis realiter identificentur, nec dici quòd species verbi gratià sit genus, quòd attributum justitiæ, sit attributum misericordiae, & quòd idea hominis, sit idea equi.
- C Tertiò arguitur contra tertiam conclusionem, ex autoritate Divi Thomæ, qui clarè & expressè videtur docere, respectus ideales quibus ideae multiplicentur in mente divina, actu formari, & causari ab intellectu divino. Nam hic art. 2. ad 3. dicit, *illos respectus esse causatos ab intellectu divino, comparante essentiam suam ad res.* Et in responsione ad 4. ait, *hos respectus esse intellectos à Deo.* Idem autem in eis est causari, quòd intelligi, cum totum esse entis rationis, sit obijci intellectui, & ab eo cognosci. Idem docet quæst. 3. de veritate art. 2. ad 8. ubi etiam dicit, quòd *illi respectus sunt in Deo, ut intellecti ab ipso.*
- D Respondeo quòd quando D. Thomas dicit illos respectus causari ab intellectu divino, per *ly causari*, idem intelligit quòd fundari; sive ab illo causari fundamentaliter: in quantum cognoscendo suam essentiam, ut imitabilem à creaturis, præbet fundamentum proximum intellectui nostro, fingendi relationem rationis in ipsa divina essentia, in ordine ad creaturas: non autem in-

60.

61.

Dis. 3.
art. 3.
§. 3.

62.

63.

rendit, hujusmodi respectus causari formaliter ab intellectu divino, apprehendente in sua essentia omnino absoluta aliquem respectum rationis: hoc enim, ut ostendimus, importat aliquam imperfectionem in cognoscendo, Deo repugnantem. Unde quando addit in aliis locis, tales respectus esse intellectos à Deo, solum intendit eos esse intellectos fundamentaliter, & quatenus cognoscit imitabilitatem suæ essentiae, quæ, ut diximus, præbet intellectui nostro fundamentum fingendi in Deo relationem rationis ad creaturas: non autem formaliter concipiendo talem imitabilitatem ad instar relationis. Unde loco citato de veritate in resp. ad 9. sic ait: *Quamvis respectus intellecti à Deo, sint multi, in quibus pluralitas idearum consistit: quia tamen illos omnes per suam essentiam intelligit, intellectus ejus non est multiplex, sed unus.* Quibus verbis docet quod illi respectus non cognoscuntur à Deo ad instar relationis, sed per essentiam suam, quam cognoscit ut imitabilem à creaturis. Vel etiam dici potest, hujusmodi respectus esse intellectos à Deo speculative, & mediata, in quantum cognoscit illos esse formatos, vel formabiles ab intellectu creato, vel creabili. Quod non sufficit ad formationem entis rationis, quia ex tali cognitione speculativa, & mediata, ens rationis non accipit illud esse fictum & diminutum, in quo consistit ejus essentia, sed extrinsecam tantum denominationem cogniti & intellecti, eo modo quo entia realia, quando ab intellectu cognoscuntur. Ut enim supra ostendimus, ad formationem entis rationis, requiritur quod denominetur cognitum, denominatione cognitionis fictæ, seu fingendo: id est apprehendendo per modum entis, id quod secundum se non est ens, & quasi vestiendo objectum aliqua entitate quam non habet. Ad quod non requiritur quidem quod intellectus judicet ens rationis esse ens reale (hoc enim iudicium falsum est, & erroneum) sed quod apprehendat ad instar formæ, vel relationis, illud quod non est forma, nec relatio; & hoc non est falsum, quia non est iudicium, sed apprehensio; dicit tamen imperfectionem, quia non attingit objectum sicuti est, sed ad instar, & ad modum alterius, ac proinde Deo repugnat.

64. Dices, Non potest cognosci divina essentia, ut imitabilis à creaturis, nisi cognoscatur ut ordinata & relata ad creaturas: quia talis imitabilitas non est aliquid absolutum, sed respectivum, & dicens ordinem ad creaturas imitantes, & participantem divinam perfectionem: Ergo Deus cognoscendo suam essentiam, ut imitabilem à creaturis, eam cognoscit cum aliquo ordine, & respectu ad creaturas, & sic format aliquem respectum rationis, apprehendendo ad modum respectivi, id quod in se est omnino absolutum & independens ab omni respectu.

65. Respondeo negando Antecedens: licet enim imitabilitas divinæ essentiae non possit à nobis concipi, nisi cum aliquo ordine & respectu ad creaturas; & nisi fingendo in essentia divina omnino absoluta, aliquem respectum rationis ad illas: à Deo tamen potest cognosci, sine tali ordine & respectu, per modum scilicet summæ eminentiæ, & cognoscendo ipsas creaturas, ut subjectas imitabilitati suæ essentiae, & ab ea dependentes, & participatas. Ad quod non requiritur, quod Deus cognoscat suam essentiam, ut relatum & ordinatum ad creaturas; sed potius quod ordinet & referat creaturas ad suam essentiam, red-

Tom. I.

A dendo illas imitantes, & participantem suam perfectionem. Quod explicari potest exemplo maternitatis Beatissimæ Virginis, supra relato: ut enim Deus cognoscat Beatam Virginem esse matrem Christi, non oportet quod ad eam referat personam Verbi Divini, sed potius quod B. Virginem ordinet, & referat ad ipsum Verbum, supplens vices substantiæ creatæ in humanitate Christi.

ARTICVLVS III.

Quarum rerum Deus habeat propriam ideam?

B **M**ulta sunt de quibus dubitari solet, utrum Deus habeat propriam illorum ideam: scilicet Persona Filij & Spiritus Sancti, quæ per generationem, & spirationem producuntur. Res purè possibilis, & quæ nullum dicunt ordinem ad existentiam; mala, privationes, & peccata, quæ non cognoscuntur nisi ratione formæ, quæ privant: materia prima, quæ cum ex se sit experta omni actualitatis, & careat formâ informantem, videtur etiam carere omni formâ ideante: formæ rerum corruptibilibus, proprietates quæ inseparabiliter comitantur subjectum, & accidentia quæ illi superveniunt: denique potest esse difficultas de singularibus, quæ cum per accidens tantum à natura intenduntur, propriam non videntur habere ideam in mente divina. Has omnes difficultates breviter hic discutimus, & resolvemus. Unde

Dico primò, divina essentia non est idea Filij, aut Spiritus Sancti, nec Filius habet ideam in intellectu Patris æterni, nec Spiritus Sanctus in intellectu Patris & Filij. 66.

Ratio est, quia idea habet rationem causæ exemplaris respectu ideati: Sed divina essentia non est causa Filij, aut Spiritus Sancti: Ergo non habet rationem ideæ, in generatione Filij, & processione Spiritus Sancti.

D Præterea, Idea est forma ad quam respiciens artifex operatur: Sed Pater non est artifex in generatione Filij, neque habet modum artificis; quia non est causa ejus, sed principium, & idem dicendum est de Spiritu Sancto: Ergo Pater non habet ideam in generatione Filij, nec Pater & Filius in productione Spiritus Sancti.

E Item idea est forma determinans agens quod operatur ex intentione finis, ut constat ex ejus definitione supra exposita, & ex Dionysio, qui vocat ideas, *prædefinitiones*: Sed Deus ad intra agit ex necessitate naturæ, & non liberè, nec ex intentione alicujus finis: Ergo non habet ideam in generatione Filij, aut productione Spiritus Sancti.

Dico secundò, Deus habet ideas rerum purè possibilium, quæ tamen non sunt practicæ, nisi virtualiter, & in potentia. Ita D. Thomas quest. 3. de verit. art. 6. ubi inquit, *Idea respicit practicam cognitionem, non solum habitu, sed actu: unde cum Deus de his quæ facere potest, quamvis nunquam sint facta, habeat cognitionem virtualiter practicam, relinquatur quod idea possit esse ejus quod nec est, nec fuit, nec erit: non tamen eo modo sicuti est eorum quæ sunt, vel erunt, aut fuerunt. Quia ad ea quæ sunt, vel erunt, vel fuerunt producenda, determinatur ex proposito divinæ voluntatis, non autem ad ea, quæ nec sunt, nec erunt, vel fuerunt; & sic hujusmodi habet quodammodo* 67.

A A a ij